

IN MEMORIAM: АКАДЕМИК ПРОФЕСОР МИЛАН ЛОЈАНИЦА (1939 - 2024)

Опроштајни говор одржан на Комеморативном скупу одржаном у Српској академији наука и уметности (САНУ), 27.09.2024. године

IN MEMORIAM: ACADEMICIAN PROFESSOR MILAN LOJANICA (1939–2024)

Farewell speech delivered at the commemorative gathering held at the Serbian academy of sciences and arts (SANU) on 27th September 2024

Драги гости, колеге, поштовани академици, председниче Академије, данас смо се овде окупили да евоцирамо успомене и да се поклонимо једном изузетно богатом, динамичном, а немерљиво драгоценом професионалном животу (профилу).

Драги Милане, у овом амбијенту, на Катедри са које си се бираним речима, проницљивом опсервацијом, само теби својственом анализом, посвећено и са нарочитом пажњом опраштао од наших одлазећих чланова и колега, ми смо данас неочекивано и сасвим изненада у ситуацији да говоримо о теби.

Виталност геста, речи и појаве, нису могли да најаве да ћемо се овако брзо и неочекивано наћи у атмосфери растанка и сећања на овом истом мјесту.

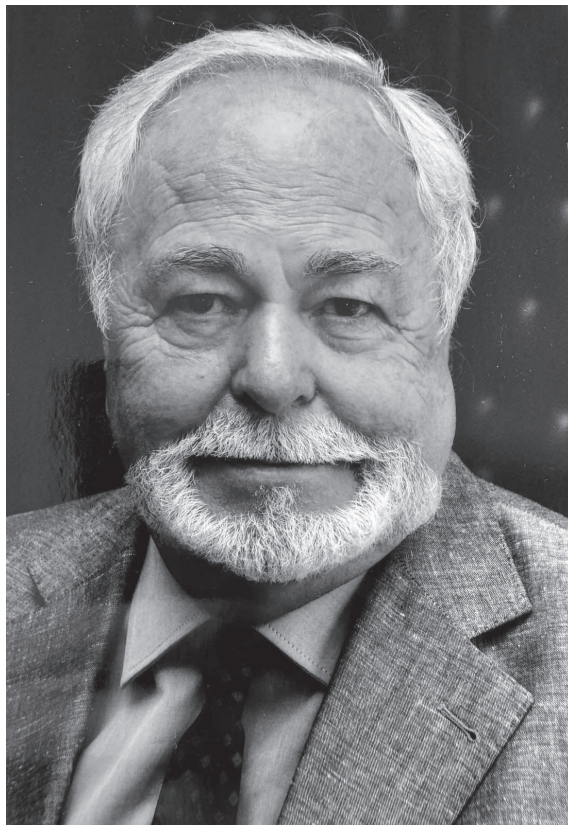
Свеже су слике, па је тешко изговорити речи растанак и прихватити коначност, или сажети све што бих желео да изговорим. Тешко је изместити се од личног односа, саучесништва у заједничким активностима и сећању на последњи сусрет, започети разговор, неизговорену реч или мисао.

Атмосферу блискости чини она посебна заједничка парабола (дуга) припадности и саучесништва која нас је обележила и даје посебну боју овом тужном тренутку.

Једно је извесно: отишла је једна од најзначајних фигура српске културе, личност која је у свом профилу преламала ону толико значајну разноврсност интересовања, профил старинског професора – интелектуалца и учењака широког знања, провереног теоретичара архитектуре, а истовремено врсног цртача и посленика архитектуре.

Милан Лојаница је био мајстор концепта који истовремено изванредно конципира простор и размишља у размери од урбанизма града до суштине функције простора и инжењерског детаља који коначно обликује архитектуру и архитектонску форму. Он је био архитекта који мисли град у свим својим аспектима.

Што год овде будем изговорио, понешто ћу засигурно и пропустити, јер је тешко сагледати распон и суштину доприноса једне тако сложене и слојевите архитектонске личности.

Извор фотографије: Архива САНУ

У једно сам непогрешиво сигуран, угасила се једна од најсјајнијих звезда драгоценог неба посебних, оних најређих у сазвезђу.

У породици архитектуре утихнула је она путоказна лојаница која је светлила неисцрпном енергијом показујући праву стазу небројеним генерацијама студената, младих архитеката и следбеника.

Поштовани професоре, драги Лојке, свећа коју си носио као белег и терет презимена дуго ће још осветљавати пут најчистије архитектуре.

Милан Лојаница, занесењак и сањар, је одредио свој професионални пут на размеђи гимназијских дилема, између поезије, сликарства, драматургије, режије... коначно архитектуре. Свака од тих склоности и младалачких тежњи чини један калейдоскоп разноврсности у том сложеном и

слојевитом професионалном профилу. Чини се да су се све те драгоцене боје стекле и укрстиле у вишестраност једне посебне личности српске – можемо рећи и југословенске архитектуре. Архитекта који се посвећено и доследно бавио филозофијом простора, непрекидно „закупљен темама функционализма и обликовања“, бивајући вечито у зачараном троуглу писања, цртања и грађења. То је драгоцено наслеђе оних посебних, визионара и лучношоа.

ФАКТИ:

Архитекта Милан Лојаница рођен је у Београду 8. јануара 1939. Године, од оца Милоша и мајке Надежде. Води порекло од чувеног херцеговачког ускока Хаџи Лоје, те су потомци, по њему као „они Лојини“ добили презиме Лојаница.

Основну школу 1950, гимназију 1957. и Архитектонски факултет 1962. завршио је у Београду увек са најбољим успехом. Његово школовање је обележено разноврсним паралелним ваншколским и пратећим активностима које потврђују његову вечиту упитаност, радозналост и истраживачки дух (вајарска школа, литерарна секција, сликање, драматургија, режија...)

На Архитектонском факултету је један од покретача поновног оснивања значајног Клуба младих архитеката где започиње публицистичку делатност. Завршне године студија проводи у атељеу проф. Клиске и његових знаменитих сарадника, тадашњих доцената Уроша Мартиновића и Милорада Пантовића, и асистента Ивана Антића и Милана Митровића. Након дипломирања, у периоду 1963-1967, део је тима првих асистената приправника при Институту за архитектуру и урбанизам Србије, задужен од тадашњег директора Милорада Мацура за улогу секретара Комисије за архитектуру и функционалитет.

У звање асистента на катедри за пројектовање Архитектонског факултета у Београду Лојаница је изабран 1965. године. На факултету је прошао сва универзитетска звања, а за редовног професора изабран је 1988. године. Током дуге и плодноне професорске каријере обављао је бројне дужности на факултету међу којима су: Шеф Катедре за пројектовање, Продекан за наставу и Руководилац програма постдипломских студија.

Аутор је више од двадесет изведених објеката, урадио је бројне пројекте великих градских целина и сложенијих реконструкција у оквиру градских зона Београда, Новог Сада, Ваљева, Панчева, Љубљане, Загреба, Осиека, Требиња, Варшаве. Упоредо са пројектантским радом бавио се истраживањима у области теорије архитектуре. Његова библиографија садржи преко педесет научних и стручних радова, три монографске студије, четири стручне публикације.

За дописног члана Српске академије наука и уметности изабран је 2003. године, а за редовног 2009. године. Од 2011. до 2023. обављао је дужност секретара Одељења ликовне и музичке уметности САНУ, од 2020. Одељења уметности САНУ. Један је од покретача иницијативе да се Одељење ликовне и музичке уметности САНУ преименује у Одељење уметности САНУ, како би се чланство у Академији проширило и на друге области уметности. Као секретар Одељења дао је велики допринос раду САНУ. Био је главни и одговорни уредник Речника појмова из области ликовних уметности и архитектуре САНУ Том I, II, III (2006-2023), председник Одбора за Речник појмова из области ликовних уметности и архитектуре САНУ и руководилац пројекта Метаморфоза архитектонских облика.

Милан Лојаница. Педагог. Мислим да је овај сегмент деловања поштованог професора био веома значајан, а последично драгоцен за бројне генерације архитеката београдске школе. Ако педагогију усвојимо осим у основном значењу, и као „комуникативни образац“ онда морам закључити да су ретки до изнимка од правила – рођени педагози. Поготову они из којих високостручно знање структурирано и природно струји према свима који су га жељни, а да притом тај који такво култивисано знање поседује – не тежи ни најмање да га „отежа“, нити пак, да по мери својих склоности и видака „прекроји“ било кога од оних којима знање предаје. Захвални смо оним најређим – природно охрабреним да уз знање и стручност готово неосетно преносе и рафинман смирене сабраности, ону посебну концентрацију без које, извесно – нема напретка у сложеној материји интелекта.

Архитект – градитељ и професор архитектуре Архитектонског факултета у Београду, академик Милан Лојаница, улази свакако у ранг најпосебнијих, урођено – предодређених педагога.

Можда би граничну област педагошке активности професора Лојанице (према речима Александре Мокрањац), могла да гласи: ПРЕУЗИМАЊЕ, РЕВИДИРАЊЕ И КОНАЧНА РЕАЛИЗАЦИЈА РЕЧНИКА ПОЈМОВА ЛИКОВНИХ УМЕТНОСТИ И АРХИТЕКТУРЕ САНУ.

Мислим да тај коментар одсликава енормни напор, концентрацију, ерудицију, упорност и истрајност у раду, који су једну активност која је у Академији помало таворила – покренули и довели до резултата које данас имамо.

Од 1981. Године, рад на Речнику је пролазио кроз разне фазе развоја. Избором Милана Лојанице, тада дописног члана, за председника Одбора речника, године 2005, рад се динамизује и интензивира.

Данас смо на позицији са које можемо само напред, као залог и оставштина академика Лојанице.

Академик Лојаница је био члан многих научних и стручних институција и удружења, међу којима су: Академија архитеката Србије (1994), Инжењерска комора Југославије, Академија инжењерских наука Србије (1998), Савез архитеката Србије (САС) – садашњи назив Удружење архитеката Србије, Асоцијација српских архитеката, Друштва архитеката Београда и Инжењерска комора Србије.

Добитник је бројних признања међу којима се издвајају: две Октобарске награде Београда (1971, 1982), Награда Врховног савета града Варшаве за унапређење архитектуре и урбанизма (1972), Признање студената Београдског универзитета за допринос развоја универзитетске наставе (1973), Велика награда Савеза архитеката Србије за укупно дело (1982), Награда удружења универзитетских професора и научника Србије (2010), Повеља Асоцијације српских архитеката за животно дело (2011), Награда Инжењерске коморе архитеката Србије за најуспешније дело из свих области архитектуре реализовано у 2017. години. Награда 40. Салона архитектуре – „Поље будућности“ у категорији архитектуре (2018) и Номинација за међународну награду Европске уније за савремену архитектуру – МИЕС АВАРД (2019).

Добитник је Националног признања за врхунски допринос националној култури Републике Србије 2009. године.

Вишедеценијско деловање академика Лојанице бащини највише професионалне вредности и спада у ред најзначајнијих доприноса у области архитектуре и урбанизма у нашој културној средини. Ти доприноси се манифестују на пољу архитектонско-урбанистичког и градитељског стваралаштва, образовања и васпитања стручног подмладака, коначно на пољу најширег културног и јавног деловања у нашој средини.

Превелики је број најзначајнијих реализованих дела, пројеката или писаних радова да бих их издвојио у овом тренутку. Али морам апострофирати немерљиви допринос и утицај на професију који су донели већ први радови, тада још сасвим младог архитекте.

Ниједна историја архитектуре Југославије не може да се чита без култних објеката и иновативних урбанистичких структура, као што су: Стамбено насеље Јулино брдо (1967-1971), Централна зона Ваљева са градским тргом (1971-1980), Систем за пројектовање и изградњу НС 1971, Нови Сад, Блок 19а, Нови Београд (1971-1982), или до тада, неуобичајено за нашу средину: Прва награда на интернационалном архитектонско-урбанистичком конкурс за град Гоцлав у Пољској 1982. године итд.

Архитекта, професор, академик Милан Лојаница припада најужем кругу српских архитеката који су обележили крај 20. и почетак 21. века у нашој професији.

Незаобилазним делом и немерљивим доприносом чинио је част, тзв. „београдској школи становања“, појави која је била незаобилазни узор, репер квалитета и високог стандарда становања на архитектонском простору бивше државе.

Драги професоре, пријатељу, драгоцене саборци и ослонци – они који пишу песме, знају да певају, који цртају, који разумеју и кажу, који се радују сваком новом изазову или архитектонском открићу богатији су за целу васиону. Ти си са собом однео неколико драгоцених и разноврсних светова.

У име професије архитеката, у име Архитектонског факултета, у име његовог другог дома Српске академије наука и уметности, у име свих упитаних и свих архитеката који мисле и сањају, изражавам дубоко саучешће твојој најближој фамилији.

Драги Лојке нека ти је вечна помен и слава.

Академик Бранислав Митровић, професор емеритус, Универзитет у Београду-Архитектонски факултет